

AVICULTUUR EN ZOMERTORTELS

(*Streptopelia turtur*)

door Charles van de Kerkhof

Zomertortel met een gps-logger (foto: Charles van de Kerkhof)

Naast het behouden van vogelsoorten in beschermd milieu zijn wij aviculturisten in dé positie om soort-specifieke kennis te verwerven over de vogels in onze volières. Derek Goodwin heeft dat in zijn boek 'Pigeons and Doves of the World' uit 1967 mooi verwoord: "Eén van de doelen van dit boek is om aan te geven wat niet bekend is. Ik hoop dat dit mijn lezers zal aanmoedigen die de mogelijkheid hebben om een aantal weinig bekende soorten te bestuderen. Als ze zorgvuldig observeren dan zullen ze zeker nieuwe en interessante feiten over hun gedrag of ecologie leren. Daarmee dragen ze niet alleen aanzienlijk bij aan onze kennis over duiven (op voorwaarde dat ze hun resultaten publiceren) maar ik ben er zeker van dat ze daarnaast veel plezier zullen beleven van het kijken naar hun duiven."

In dit zesde artikel over zomertortels gebruik ik deze tortelduiven als voorbeeld om de avicultuur te belichten. Zoals ik eerder uitgebreider beschreven heb moedigt avicultuur instandhouding aan, biedt het voorlichting over vogelsoorten, en omvat het onderzoek naar vogels en vogelgedrag. Het is aan ons om effectief onze observaties en kennis over alle vogelsoorten onder onze vleugels op papier te zetten en te delen om op die manier anderen te informeren en kennis te laten maken met deze soorten.

Wij als aviculturisten zijn in dé positie om soort-specifieke kennis te verwerven over de vogels in onze volièrtes en het is aan ons aviculturisten om vogels in beschermd milieu te beheren voor zowel hobby-, onderzoek- als instandhoudingsdoeleinden. Aan de hand van een aantal voorbeelden toon ik aan hoe aviculturisten een bijdrage leveren aan de kennis over specifieke vogelsoorten onder onze vleugels en aan in situ onderzoek.

Pensthorpe Conservation Trust

Pensthorpe Conservation Trust is een non-profit organisatie in Engeland, waar ze samen met verschillende Britse partners zich via kweekprogramma's richten op de bescherming van zomertortels, kwartelkoningen, kraanvogels en eekhoorns. Onder de noemer *Operation Turtle Dove* is Pensthorpe samen met de Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), Natural England en Conservation Grade in 2012 begonnen om bewustwording te creëren over de achteruitgang van de zomertortel en om informatie te verzamelen over de huidige status van zomertortels.

Eén van de onderzoeken die door *Operation Turtle Dove* zijn uitgevoerd, is een onderzoek om te achterhalen welke zaadmengsels het beste zijn voor de zomertortel. De verkregen data helpen bij het in de toekomst inrichten van een ideale habitat met voldoende voedselbronnen om op die manier het broedgebied ter plaatse te verbeteren. De zaadmengsels zijn getest bij de zomertortels in de collectie van Pensthorpe. Het onderzoek is uitgevoerd door een masterstudent die in twee volières met elk drie doffers van de

Foto: Charles van de Kerkhof

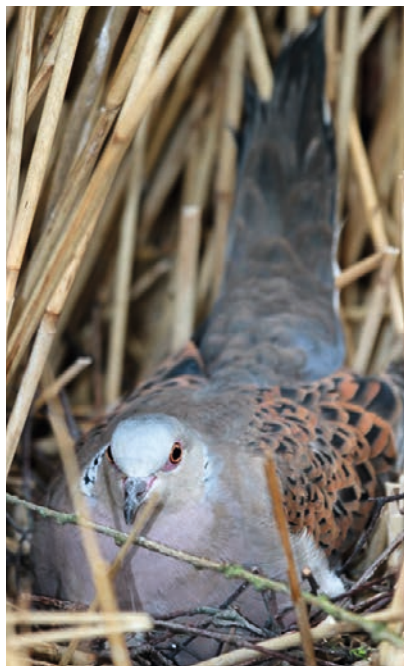
op de plaatsen waar deze speciale zomertortel-zaadmengsels ingezaaid werden, niet alleen de tortels daar profijt van hadden, maar dat er daar meer foeragerende hommels en vlinders te vinden waren dan op zes verschillende controlegebieden. Deze zaadmengsels hebben dus een grote invloed op meer dan alleen de zomertortel!

Een ander voorbeeld hoe Pensthorpe bijdraagt aan de kennis over zomertortels in de avicultuur is hun onderzoek naar de broedresultaten van zomertortels. In een tweejarige studie die begonnen is in 2015, is gekeken wat de kweekresultaten zijn van zomertortels die hun eigen jongen grootgebracht hebben, naar lachduiven die zomertortel jongen grootgebracht hebben, en wat voor invloed de uitwisseling van zowel zomertorteleitjes als zomertortelkuikens naar lachduiven had op het succesvol grootbrengen van zomertorteljongen. Veel duivenliefhebbers weten dat lachduiven als pleegouders gebruikt kunnen worden voor zaadetende duiven.

Wat dit onderzoek interessant maakt, is dat ze gekeken hebben naar de flexibiliteit tussen verschillende pleegoudertechnieken om daarmee een fokprogramma voor de instandhouding

zomertortel, deze vogels de keuze gaf uit verschillende soorten zaden. Met camera's zijn deze tortels geobserveerd en is de voorkeur voor het type zaden vastgelegd.

Het inzaaien van de voorkeursmengsels in het wild heeft inmiddels zijn vruchten afgeworpen voor wilde zomertortels. Uit onderzoek blijkt dat

Boven: lachduiven met een zomertorteljong.
Midden: een zomertorteljong van zes dagen oud.
Onder: zomertortel. (foto's: Kat MacPherson)

van zomertortels te ondersteunen met het opstellen van kweekrichtlijnen. Tijdens dit tweejarig onderzoek werden er 8-9 koppels zomertortels gehouden en verschillende koppels lachduiven. Het gewicht van de jonge vogels, zowel van de door lachduiven als door de zomertortels zelf uitgebroede en grootgebrachte zomertortels, als van zomertorteljongen onder lachduiven, werd dagelijks genoteerd.

Twee verschillende technieken werden toegepast: het verwisselen van jonge vogels en het verwisselen van eitjes. De resultaten werden vergeleken met de gegevens van door zomertortels zelf grootgebrachte jongen. Tijdens dit tweejarig onderzoek werden 28 jonge zomertortels onder pleegouders grootgebracht. Drie methoden werden onderzocht waarbij

- 1) lachduiven zomertorteljongen kregen van dezelfde leeftijd als hun eigen jongen.
- 2) lachduiven de eieren van zomertortels ontvingen, waarbij het embryo door schouwen op leeftijd geschat werd.
- 3) een combinatie van bovenstaande twee methoden, namelijk het geven van de eitjes, het wegnemen van een onbevucht ei en het introduceren van een jong in de plaats van het onbevuchte ei.

De eerste conclusie is dat lachduiven goed ingezet kunnen worden als pleegouders voor zomertortels. De jongen die onder pleegouders grootgebracht werden lieten dezelfde groeicurve zien als jongen die onder zomertortels grootgebracht werden. Het was lastig in te schatten wat de leeftijd van de bevruchte eitjes was en dat resulteerde in verschillende uitkomstdata, iets dat invloed heeft op de wel of niet aanwezige kropmelk bij de pleegoudervogels. De juiste timing van het overplaatsen van eieren of jongen heeft te maken met de kropmelk van de ouders, dit is het belangrijkste punt waar rekening mee gehouden moet worden bij het toepassen van deze methode.

Zomertortels in een veranderd landschap

Dat een ex-situ populatie zomertortels van meerwaarde kan zijn voor in-situ onderzoek blijkt uit de samenwerking tussen Jennifer Vreugdenhil-Rowlands en Aviornis International Nederland. Jennifers onderzoek richt zich op het broed- en foerageergebied van wilde zomertortels in Zeeland. Om dit in beeld te kunnen brengen worden wilde zomertortels gevangen en van gps-loggers voorzien. Deze loggers bestaan uit een langwerpige doosje met daarop een zonnepaneel en aan de achterkant een antenne. Deze zogenaamde 'rugzakjes' worden met teflontouw vastgemaakt om de borst en de vleugels. Het geheel wordt ruim afgemeten en de teflonlussen gaan over het hoofd van de tortelduif en via de onderkant van de vleugels komen ze terug aan de achterkant van de logger.

Onderdeel van Jennifers onderzoek is het krijgen van training rondom het gebruik en plaatsen van gps-loggers. Deze training werd gegeven door Raymond Klaassen van Rijksuniversiteit Groningen en door Yvonne Schumm, PhD student bij Justus Liebig University Giessen in Duitsland. Raymond Klaassen is gespecialiseerd in het gebruik

Foto: Jurre Brenders

van allerlei zender- en loggertechnieken waarmee hij onderzoek doet naar lokale bewegingen van individuele vogels (habitatgebruik, home ranges) maar ook vogel-trek. Yvonne Schumm is bezig met haar promotieonderzoek naar het gebruik van habitat, de migratiestrategieën, conditie en parasitaire plagen van inheemse wilde duiven in Duitsland.

In het veld voorziet Jennifer samen met haar stagiaire Naomi Oostinga wilde zomertortels van gps-loggers. Alle bovengenoemde personen gebruikten onze collectie zomertortels om Jennifer en Naomi te trainen in het omdoen van de gps-loggers en het gebruik van deze loggers. Onder toezicht oog van Raymond en Yvonne werden verschillende zomertortels uit onze collectie voorzien van een gps-loggerrugzakje.

Jennifer is op zoek gegaan naar een ex-situ populatie zomertortels om daar het om-doen van de gps-loggerrugzakjes te oefenen zodat het hanteren van wild gevangen zomertortels zo kort en efficiënt mogelijk gehouden kan worden. Het ter beschikking stellen van onze collectie zomertortels zorgt ervoor dat Jennifer kan oefenen met het omdoen van de gps-loggers waardoor wilde vogels minder stress oplopen als ze

gehanteerd worden. De vogels in onze collectie worden in tegenstelling tot hun wilde soortgenoten vaker gehanteerd. Dat begint bij het ringen als de jongen vijf dagen oud zijn en daarna als ze van volière wisselen of naar een andere liefhebber gaan. Om het hanteren tot een minimum te beperken heeft Jennifer onze collectie vier keer bezocht waarbij Jennifers bezoek gecombineerd werd met het vangen van de vogels voor DNA-geslachtsbepaling en het verplaatsen van juveniele vogels naar andere volières. Naast het oefenen met het omdoen van rugzakjes geeft een collectie zomertortels in beschermd milieu de ideale kans om gedragswaarnemingen te doen met zomertortels die voorzien zijn van een gps-loggerrugzak.

Avicultuurkennis over zomertortels

Door de jaren heen zijn er in het Aviornis International magazine een aantal prachtige artikelen verschenen over zomertortels. Fried Ketelslegers heeft een zeer interessant artikel geschreven over de kenmerken en verwantschap van *Streptopelia*-duiven. Uit de tijd dat zomertortels vrijwel niet in de Belgische avicultuur gehouden werden heeft Aloïs van Mingeroot een mooi kweekverslag geschreven. Daarnaast heeft Louis Gonnissen in twee artikels een prachtig beeld gegeven van de zomertortel. Bart heeft zijn kweekervaring met zomertortels gedeeld. Deze artikelen zijn gedigitaliseerd en zijn samen met deze reeks artikelen op de website van Aviornis International Nederland te vinden. Ook een aantal links naar lopende projecten over zomertortels in Nederland en het Verenigd Koninkrijk, alsook EU-certificaatinformatie zijn daar toegevoegd. Zo zijn ze bereikbaar voor iedereen die meer wil weten over zomertortels! Op deze manier delen we onze kennis over zomertortels en hoop ik dat, zoals Derek Goodwin het zo mooi beschreef, we lezers van deze artikels kunnen motiveren om zelf hun vogels te gaan observeren en daarover te schrijven.

Dankwoord

Bij deze wil ik Kat MacPherson van Pensthorpe Conservation Trust bedanken voor haar rondleiding bij Pensthorpe en alle informatie over hun onderzoeken. Jan Harteman en Jurre Brenders voor hun waardevolle aanvullingen gericht op hun avicultuurkennis en -ervaringen. Jennifer Vreugdenhil-Rowlands voor de leerzame samenwerking. Fried Ketelslegers wil ik bedanken voor zijn positieve mindset om vragen te stellen over de minder spectaculaire vogelsoorten in onze volières.

Bibliografie

- Dunn, J., Hartwell, V., & Morris, A., (2013) *Multi-taxa benefits of a targeted single-species agri-environment option. Aspects of Applied Biology. Environmental Management on Farmland.*
- Goodwin, D., (1967) *Pigeons and Doves of the World.* The British Museum (Natural History), London.
- MacPherson, K., (2018) *Feasibility Study: using Captive Barbary Doves to Foster Rear European Turtle Doves.* Avicultural Magazine Volume 124 No.3 81-93.
- Pensthorpe Conservation Trust (2019) Website geraadpleegd juli 2020
<https://www.pensthorpe.com/>

